

EVALUAREA MOTIVAȚIEI PENTRU ÎNVĂȚARE DIN PERSPECTIVA PSIHOSOCIALĂ ÎN PERIOADA PANDEMICĂ

*Diana ANTOCI, doctor, conferențiar universitar
Catedra Psihopedagogie și Educație preșcolară, UST*

*Iuliana RĂDULESCU, învățător clasele primare,
Instituția de Învățământ EXCELSIS,
masteranda la specialitatea Psihologie și Consiliere Educațională, Catedra
Psihopedagogie și Educație preșcolară, Universitatea de Stat din Tiraspol*

Introducere. *Asistăm astăzi la o reformă globalizată a sistemelor educative care vizează deopotrivă toate compartimentele sistemului școlar. Toate acestea fiind accelerate de pandemia globală, COVID-19 care a schimbat rapid condițiile de viață ale copiilor. Măsurile de carantină, cum ar fi închiderea școlilor și restricționarea deplasărilor, întrerup rutina copiilor și sprijinul social, totodată generând stres suplimentar. Stigmatizarea și discriminarea în legătură cu COVID-19 i-ar putea face pe copii mai vulnerabili la violență și perturbări de ordin psihologic, iar măsurile de carantină pot provoca panică și frică în comunitate, în special în rândul copiilor când ei nu înțeleg ce se întâmplă. Toate acestea afectează în mod grav starea psihosocială și emoțională a copiilor, care la rândul său influențează procesul educativ.*

Studiile efectuate de către OECD (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică) au constatat că în această perioadă a fost acordată o deosebită atenție asigurării continuității învățării academice decât dezvoltării socio-emoționale a elevilor. Totodată există dovezi că nu toți elevii au fost capabili să fie antrenați în mod consecvent în procesul de educație, deși majoritatea școlilor chestionate au reușit să pună la punct oportunitățile de învățare alternative, respondenții estimează că doar aproximativ jumătate dintre elevi au putut accesa informațiile pentru studii [7].

Predarea online vine cu o serie de provocări pentru copii și cadrele didactice: dificultăți tehnologice inevitabile, lipsa unei relații personale dintre profesori și copii, un control mai limitat al cadrului didactic asupra „atmosferei” din clasa virtuală, dificultăți de verificare a nivelului de atenție al copiilor și o mulțime de alte detalii care apar pe parcurs, în funcție de elevi, materie și conținutul predat [ibidem].

Măsurile de carantină, cum ar fi închiderea școlilor și restricționarea deplasărilor, întrerup rutina copiilor și sprijinul social, totodată generând stres suplimentar. Reșind din aceste condiții am sesizat în perioada de izolare următoarele amenințări, precum: comunicarea insuficientă, socializare scăzută, activitate diamică limitată, perturbarea regimului zilei al elevilor, deasemenea petrecerea timpului în exces în fața ecranelor și imposibilitatea de a manifesta stări afective toate acestea au favorizat apariția stărilor psiho-emoționale negative ce au influențat nu doar reușita școlară a copiilor, dar și starea psihoemoțională a lor.

În tot acest timp cadrele didactice au fost alături de elevii săi pentru ai ajuta să facă față pandemiei și au căutat oportunități pentru dezvoltare. Totuși una dintre cele mai dificile aspecte ale predării online este strâns legată de motivația elevilor pentru învățare. Astfel, *subiectul cercetării*, care a apărut „grație pandemiei COVID-19” instaurată în primăvara anului trecut, în condițiile căruia asigurarea continuității educației s-a dovedit o sarcină dificilă în toată lumea, constă în *determinarea particularităților motivației pentru învățare din perspectiva psihosocială în perioada de pandemie la _____.*

1. Abordare teoretică a conceptului de motivație pentru învățare

În urma analizei minuțioase a literaturii de specialitate în vederea definerii conceptului de motivație pentru învățare, întâlnim o serie de teorii care definesc motivația ca o totalitate de impulsuri și îmbolduri, componentă importantă care îl determină pe individ să acționeze.

Cercetarea motivației este una din problemele fundamentale ale psihologiei actuale. Dintre toate noțiunile utilizate în psihologie pentru descrierea și explicarea momentelor de stimulare în comportamentul omului, cele mai generale și de bază sunt noțiunile „motivația” și „motivul”. Cuvântul „motivație” este utilizat în psihologia modernă și are o desemnare dublă: ca un ansamblu de factori care declanșează activitatea omului, ca o caracteristică a procesului care stimulează și menține activitatea comportamentală la un anumit nivel [8, p. 120].

Dat fiind faptul că motivul este rezultatul unui proces de reflectare, de conștientizare a unei necesități (înnăscute sau dobândite), în interacțiune cu mijloacele de satisfacere a ei, totdeauna motivul, motivația va fi de natură internă, intrinsecă individului. Existența acestor relații creează condițiile interne necesare care determină și susțin activitatea omului, asigurând astfel dinamica comportamentului său. Motivația reprezintă ansamblul motivelor interne ale conduitei, înnăscute sau dobândite, conștiente sau inconștiente, simple trebuințe fiziologice sau idealuri Abstractse.

Motivația reprezintă un concept pe larg dezbătut atât de psihologi cât și de psihopedagogi și reprezintă potrivit literaturii de specialitate totalitatea motivelor care îl angajează și îl susțin pe elev în atingerea scopurilor. Motivele sunt generate atât de cerințe interne (curiozitatea, dorința de se autodepăși, de a se realiza profesional etc.) cât și de cerințe externe (familia, școala, societatea) [1, p.64].

În continuare voi aborda conceptul fenomenului motivațional din perspectiva unei serii de definiții. Pentru Mielu Zlate consideră *motivația* fiind un impuls care declanșează acțiunea, iar acțiunea, prin intermediul conexiunii inverse, influențează însăși baza motivațională și dinamica ei [apud 3, pag.10]. Iar potrivit lui Norbert Sillamy „*Motivația* este, ansamblu factorilor dinamici care determină conduita unui individ sau totalitatea mobilurilor interne ale conduitei, fie că sunt înăscute sau dobândite, simple trebuințe fiziologice sau idealuri abstracte.”

Prin Motivație pentru învățare se subsemnează sensului general al conceptului de motivație și se referă la totalitatea factorilor ce determină manifestarea activității de învățare: trebuințe, scopuri, obiective, simțul datoriei, interese etc., care îl mobilizează pe elev la o activitate menită să conducă la asimilarea unor cunoștințe, la formarea unor priceperi și deprinderi.

Cu toate că sistemul educațional din țara noastră pune accentul pe dezvoltarea competențelor intelectuale ale elevilor, nu trebuie neglijat aspectul dezvoltării lor socio-emoționale. Consider că educația socio-emoțională nu trebuie lăsată la întâmplare, ea contribuie la formarea și optimizarea unor abilități care permit o adaptare mai bună a copiilor la provocările vieții familiale, școlare și nu numai. Un prim pas în acest sens îl constituie identificarea nevoilor de formare și dezvoltare emoțională și socială a elevilor.

2. Constatările experimentului științific

Reeșind din situația actuală am observat unele modificări a motivației pentru învățare la copiii în perioada de pandemie. Astfel “preludiul pandemiei” a condus la elaborarea chestionarului cu ajutorul căruia am evaluat motivația pentru învățare din perspectiva psihosocială în perioada de pandemie.

Pentru aceasta, am aplicat chestionarul elaborat de către Antoci Diana și Rădulescu Iuliana, în corelare cu chestionarul propus de Susan Harter (adepta teoriei motivației pentru competență).

Chestionarul conține 10 întrebări cu răspunsuri multiple și duale. Întrebările se axează pe răspunsuri concrete menite să pună în evidență ceea ce stă la baza motivației pentru învățare a subiecților, inclusiv tendințele psiho-sociale ale acestora. Chestionarul a fost distribuit în varianta electronică pe platforma Google cu utilizarea grilei Google Forms.

Eșantionul experimental constituie 74 de subiecți cu vârsta cuprinsă între 9 și 11 ani, dintre care 49 % sunt fete și 51 % - băieți din liceele din Chișinău. Acordul de participare în cadrul cercetării a fost coordonat cu administrația instituțiilor.

Pentru a identifica tendințele psihosociale ce determină motivația pentru învățare în perioada pandemică am selectat câteva întrebări. Astfel la întrebarea “*Dacă ar fi să alegă între învățarea în mediul on-line și învățarea față-n față, ce ar alege?*”(fig.1) am constatat că 86 % dintre respondenți au optat pentru lecțiile față-n față. Fapt ce demonstrează că interacționarea contribuie la motivarea pentru învățare.

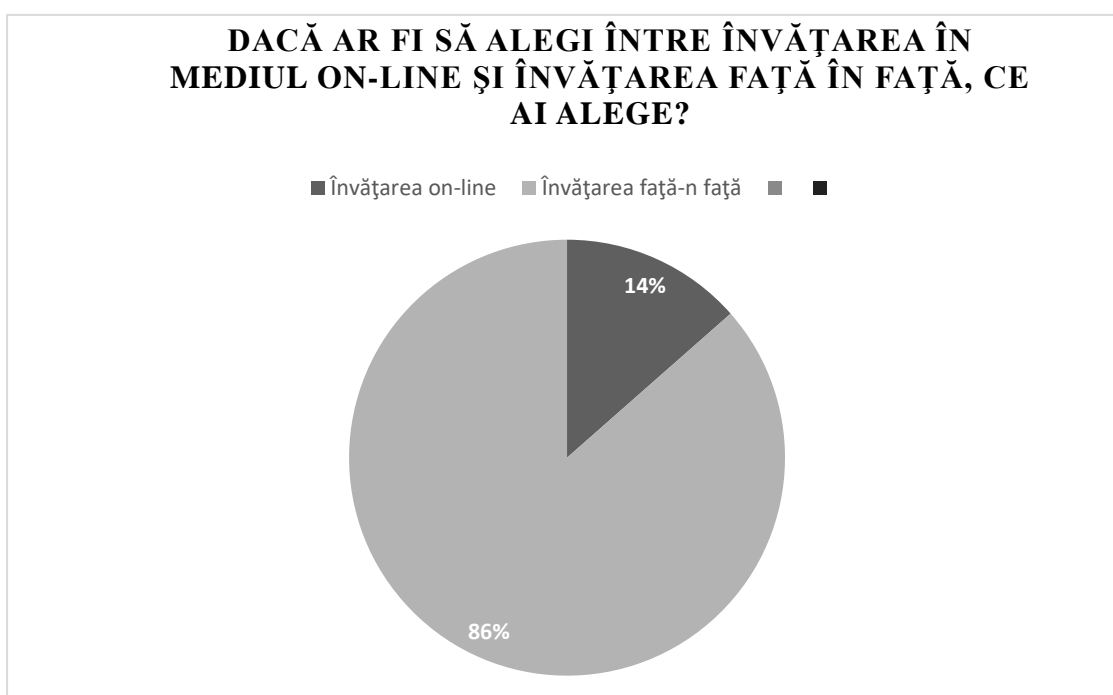

Fig.1 Răspunsurile la întrebarea “*Dacă ar fi să alegă între învățarea în mediul on-line și învățarea față-n față, ce ar alege?*”

La întrebarea “*Care este cauza că nu reușești să realizezi o sarcină (în regim on-line)?*”(fig.2) - 58% dintre subiecții intervievați afirmă că cauza nereușitei școlare este lipsa contactului direct cu învățătorii și colegii, iar 33 % au argumentat că dificultatea de a se conecta la lecțiile on-line este una dintre motivele nereușitei lor școlare. Fapt ce denotă importanța comunicării și a mediului de comunicare care susțin motivația pentru învățare permițând schimbul de informații și nevoia de a interacționa, nevoia de apartenență la un grup.

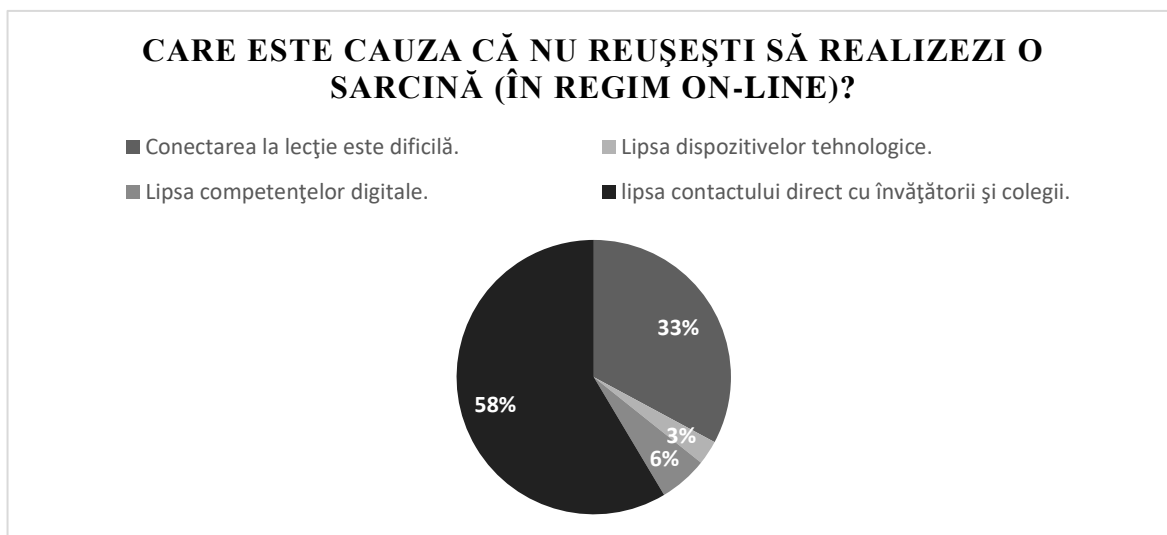

Fig.2 Răspunsurile la întrebarea: “Care este cauza că nu reușești să realizezi o sarcină (în regim on-line)?”

Totodată, menționăm că elevii preferă activitățile în cadrul cărora sunt utilizate metodele activ-participative și operează pentru prezența fizică la lecții în cadrul cărora să stabilească contact cu învățătorul și colegii. Astfel la întrebarea “Care lecții ți se par mai eficiente?” (fig 3) am observat faptul că 39 % dintre cei intervievați au optat pentru lecțiile în care se utilizează metodele interactiv - participative și 30% pentru lecțiile tradiționale. În ambele cazuri este susținută ideea comunicării care este un proces esențial ce condiționează substanțial eficiența vieții de relații a preadolescentului.

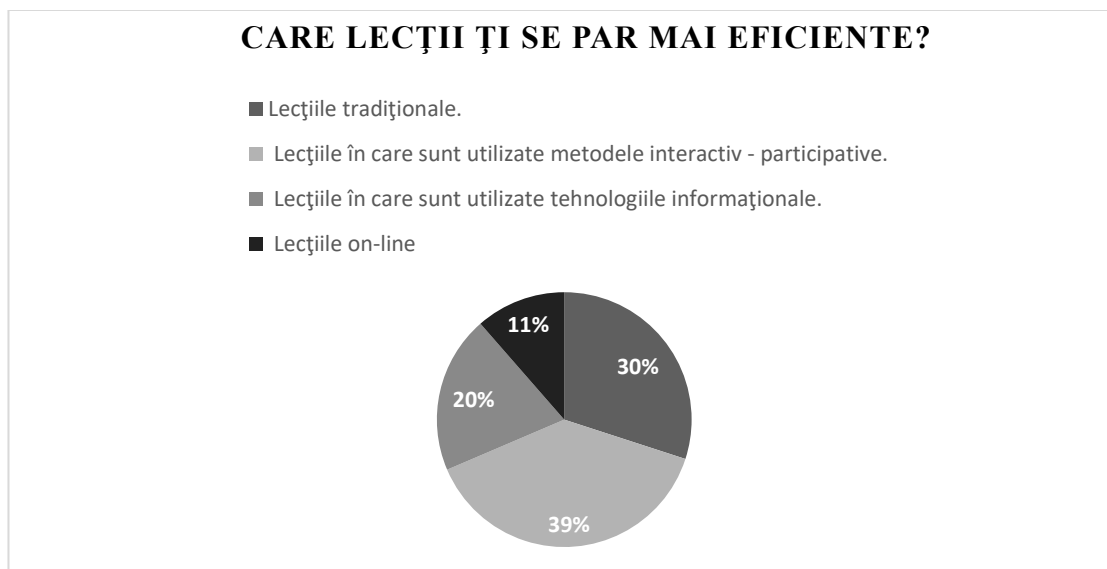

Fig. 3 Răspunsurile la întrebarea “Care lecții ți se par mai eficiente?”

Reieșind din cele menționate mai sus, putem afirma faptul că comunicarea constituie una din condițiile fundamentale desfășurării a procesului de învățământ și totodată este necesitatea omului ca o ființă socială.

O mare importanță în dezvoltarea psihică a preadolescentului o are comunicarea cu semenii, fiind și activitatea de bază în această vârstă. Prin procesul de comunicare se dezvoltă toate formațiunile psihologice noi ale preadolescenților. Comunicarea cu semenii nu este numai un mijloc de organizare a timpului liber, dar și de autoafirmare a personalității, de stabilire a noilor relații din care treptat se cristalizează ceva util, doar al său.

Laurențiu Șoitu susține că contextul comunicării joacă un rol important în dezvoltarea elevilor, care manifestă o influență capabilă să determine o anumită reacție a acestuia, o anumită modificare a personalității sale. Aceste modificări pot afecta toate dimensiunile personalității: intelectuală, afectivă, atitudinală, comportamentală și cea acțională, confirmă Dorina Sălăvăstru.

Dacă ne referim la tipul principal de activitate desfășurat în cadrul procesului instructiv-educativ, învățarea, este necesar să luăm în considerare factorii afectiv-motivaționali implicați în actul didactic. Unul dintre factorii afectiv-motivaționali incluși în învățare, care are un impact major este prezența sentimentului de curiozitate și a interesului de natură cognitivă. (.....)

Astfel la întrebarea *“Identifică cauza care te face să consideri experiențele de învățare ca fiind plăcute și utile?”* (fig.4) am determinat faptul că 61 % afirmă că curiozitatea de a descoperi și învăța lucruri noi îi fac pe elevi să considere experiențele de învățare ca fiind utile și plăcute. Fapt ce justifică importanța prezenței optimului motivațional și a impactului acesteia asupra rezultatelor care pot fi obținute.

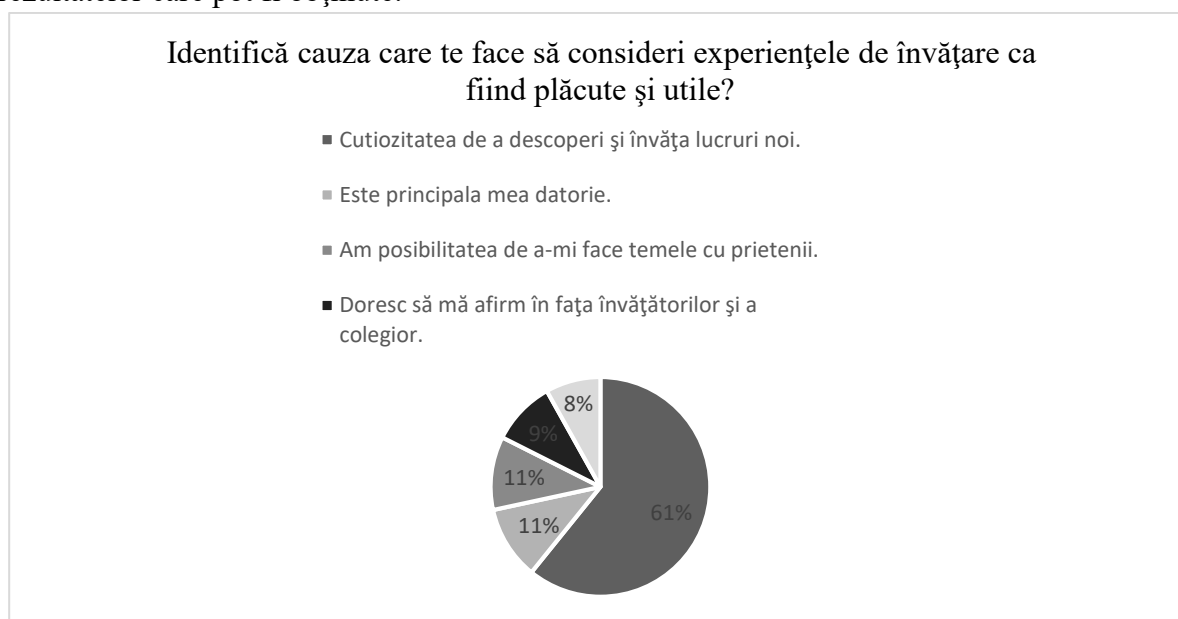

Fig.4. Răspunsurile oferite la întrebarea „Identifică cauza care te face să consideri experiențele de învățare ca fiind plăcute și utile?”

Totodată menționăm că dintre particularitățile psihice individuale specifice celui care învață, vom detalia câteva aspecte vizând nivelul de echilibru și de stăpânire de sine. Astfel, se constată că elevii care au o structură psihică puternică dețin o rezistență crescută la prezența factorilor de stres, cum ar fi în cazul pandemiei, ce ne-a impus izolare de lungă durată, pe când elevii care sunt înzestrați cu o personalitate mai slabă întâmpină dificultăți sub acest aspect.

Concluzii.

Realizând o analiză a surselor teoretice și a observărilor pe parcursul experimentului desfășurat putem afirma că:

- Comunicarea determină în mare parte nivelul adaptării psihosociale ale preadolescentului.
- Motivația pentru învățare la această vârstă este susținută de satisfacerea nevoilor de a comunica.
- Motivația pentru învățare este pilonul de bază în educația și dezvoltarea personalității copilului.
- În condițiile în care școlile sunt închise, iar evenimentele au fost anulate și trebuie să stea departe de prieteni, copiii au nevoie să se simtă iubiți și sprijiniți acum mai mult ca oricând.

- Pentru asigurarea stării de bine sunt considerate indispensabile comunicarea calitativă, interactivitatea, încurajarea și motivația.

Predarea online este o provocare pentru copii, pentru părinți și pentru cadrele didactice. Ajută însă o atitudine deschisă și flexibilă, pentru a evalua corect ce funcționează și ce nu, pentru a încerca idei noi și pentru a învăța din experiența altor cadre didactice.

Bibliografie

- *Adding Some TEC-VARIETY 100+ Activities for Motivating and Retaining Learners Online.* BONK, Curtis J., KHOO, Elaine. ISBN-13: 978-1496162724. În Tec Variety [online] din 2014. [citat: 16.11.2020]. Disponibil: http://tec-variety.com/TEC-Variety_eBook_5-4.pdf
- ALBU, Gabriel. *O psihologie a Educației*. Iași: Institutul European, 2005, 399 p. ISBN 973-611-331-0
- ALBULESCU, Ion, CATALANO, Horațiu. *Sinteze de pedagogiea învățământului primar*. București: Didactica Publishing House, 2019. 475 p.
- CURCUREBĂȚĂ Răzvan, IEPURE, Călin, VAIDA, Bogdan. *Captivează-ți elevii în online mai ceva ca în clasă*. Timișoara: SELLification, 2020. 258 p.
- CUCIUREANU, Monica, ALECU, Gabriela, BADEA, Dan. *Motivația elevilor și învățarea*. București. În: Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație, [online] 2015. 63 p. [citat: 12.11.2020]. Disponibil: <http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2015/08/Brosura-Motivatia-pentru-invatare.pdf>
- PÂNIȘOARĂ, Georgeta. *Psihologia Învățării. Cum învață copiii și adulții?*. Iași: Polirom, 2019. 295 p. ISBN print: 978-973-46-7725-2
- REIMERS, Fernando M., SCHLEICHER, Andreas, *Schooling disrupted, schooling rethought. How the Covid - 19 pandemic is change education*, OECD , [online]. [citat: 16.03.2021]. Disponibil: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=133_133390-1rtuknc0hi&title=Schooling-disrupted-schooling-rethought-How-the-Covid-19-pandemic-is-changing-education
- STARICOV, Estela, *CONDIȚII PSIHOPEdagogice DE FORMARE A MOTIVAȚIEI ÎNVĂȚĂRII LA STUDENȚII DIN DOMENIUL PEDAGOGIC*, Chișinău, 2015, CZU:378(043.3). [online]. [citat: 23.03.2021]. Disponibi:http://www.cnaa.md/files/theses/2015/23203/estela_staricov_thesis.pdf